

פ"כ מ"א ג"כ

200

ובת איש כהן כי תחל לזנות

את אביה היא מחללת באש תשרף (כ"א ט')

10

ר"ב

ר"א

1 ארבע מיתות נמסרו לבית דין, סקילה שריפה הרג וחנק. השריפה חמורה מן ההרג בסייף, והסייף חמור מן החנק. אשה בת ישראל נשואה שוינתה, דינה בחנק, ואילו בת כהן שוינתה - בשריפה, וכל כך למה? - משום ש"את אביה היא מחללת". וברש"י הביא מגמ' סנהדרין (גב) "חללה ובזתה את כבודו, שאומרים עליו ארור שזו ילד ארור שזו גדל".

2 כאן לימדנו תורה מוסר השכל גדול, כי אינו דומה הדיוט העושה עבירה לאדם נכבד הנושא כתר על ראשו כי יעבור עבירה. אדם נשוא ומרומם מעם, אשר נכשל בעבירה הרי הוא מחלל ומבזה את הכבוד המיוחד לו שהוא נושא על ראשו. בת כהן החוטאת, הרי היא מחללת את כבוד כתר הכהונה. בן תורה שאינו מתנהג כראוי לו, הרי הוא מחלל ומבזה את כבוד כתר התורה אשר הוא נושא על ראשו.

11 ולכך, חטאו גדול פי כמה מונים מאיש ההמון כי יחטא באותו חטא, אחריות גדולה נושא בניתורה על כתיפו, וחובת זהירותו כפולה ומכופלת, באשר פגם כל רהו - את התורה הוא מחלל, רח"ל, ולגודל מעלתו כן יכבד עוונו.

12 חילול התורה - חילול שם שמים הוא, ו"אין מקיפין בחילול ר". חילול ד' טומן חלילה בחובו עונש שריפה. וכבר דרשו רבותינו במס' יומא (פז) היכי דמי חילול ד' - מי שקורא ושונה ומשמש ת"ה ואין משאו ומתנו באמונה ואין דיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו, ועליו הכתוב אומר: "באמור להם עם ד' אלה ומארצו יצאו".

13 בנוהג שבעולם, בצבא המלך - חייל אשר חסר לו כפתור בכנף מעילו או שכותנתו אינה מגהצת ועשויה כהלכה, יקבל על כך עונש מגבוה למען לא ישנה באולתו, אבל חייל אשר ברח מן השירות הצבאי, אותו לא יענישו אם ימצא מחוסר כפתור במעילו, כיון שרחוק הוא מכלל החיילים העומדים על משמרתם. כן הוא הדבר בצבא עובדי ד'. אדם מן הרחוב לא שייך לתובעו על מעשים קטנים שנעשו שלא כהוגן, הפרטים הקטנים אינם חשובים כלל חטא לגבי דידיה. רחוק הוא משומרי משמרת ד'. קודם-כל צריך להשיבו אל מקומו להעמידו בשורת השומרים. אבל תלמיד-ישיבה, בן תורה העומד לשרת לפני ד', עליו להשמר ולהזהר מכל דבר קטן שמא ייעשה שלא כהוגן וכראוי למידתו. שטח התביעה ממנו שונה לחלוטין מאשר התביעה מאיש ההמון.

14 ה) לא יקרחו קרחה בראשם. אע"פ שגם ישראל הוזהרו על כך מ"מ תרווייהו צריכי, דאי אשמעינן ישראל ה"א דווקא אבידת ישראל לדורו שאינו עושה חושם ב"ב ע"כ אין להצטער עליו ביותר לקרח קרחה עליו לפי שאינו עושה ג"כ כ"כ קרחה בעולם, אבל בכהן משרת אלהינו שמת ודאי האבידה גדולה לדורו ועושה קרחה בעולם סד"א שמותר לכהן קרובו לקרח עליו קרחה קמ"ל, ואי אשמעינן בכהנים ה"א שמצד שהכהן משרת לאלהינו. ודאי אחר מותו הוא נכנס באור החיים הנצחי לפיכך אין נכון להצטער על מיתתו כי לטובתו היא, אבל בסתם ישראל שאינו בטוח שלא יראה פני גיהנם סד"א שמותר להצטער עליו ולקרח קרחה מצדו קמ"ל.

15 ששת ימים תעשה מלאכה, כל העשה וכו' שבת היא לה' בכל מושבותיכם כל פשיטא כי שמירת שבת בכל מקום, וכל הנה כי רש"י מה ענין שבת אלל מועדות כל המקיים המועדות כאלו קיים כל השבתות והתחלל כאלו חילל כל השבתות. וכל אף עיי חילול מועדות חילל שבתות, כל הנה שמירת שבת הוא טוב לאדם כדי לנצח מעבודתו וחלולי יטוח יום א' בשבוע יחלש ויאבדו כוחותיו וידוע שנתה תיקן לשבת ביום שבת במצרים ואמר לברעה שא"ל לעשות ולעבוד כל ימות השבוע בלי הפסק יום א', וקבע ובחר יום השבת אלל שאין זה כונת שמירת שבת אלל משום שאות הוא ביני וביניכם ויום השבת קודש הוא, ולכן צריך לקדשו ולזכרו על היום, הנה גם מועדות וימים טובים הם לנצח ואם מקראי קודש וזכר ליציאת מצרים כמבואר, ומי שמתנהג שבת כדי שינח גופו מעבודתו אינו משמר יו"ט, כי ללא צורך הוא לו לשבת ממלאכתו

2

ר"ב

ר"א

3

כתב

ר"א

1

1 כ"כ פעמים בשבוע כמובן, ולכן מי שאינו משמר המועדות מחלל שבתות כי מזה נראה שזכות בשבת רק להנחתו אבל המקיים המועדות מקיים כל השבתות כי מזה נראה שמקיים להגלית אמתו כב"ל כדון, וי"ל עוד כי מי שמשמר שבת כדי שינוח גופו אי"כ

(4)
e

6 גשים לו עבדים הרבה עושים מלאכתו אינו משמר שבת כי הוא אינו עובד בלילה כ"י השבוע מתילא אינו מן האורך לו שינוח, ולכן אמר ששם ימים תעשה מלאכה היינו גם כשנעשה ע"י אחרים ויום השביעי שבת שבתון כי בכל השבוע שבת אז צ"ס השביעי שבת שבתון, שבת הוא לה' ולא להנחתו, ואמר בכל מושבותיכם כי מי שמיחד יום השביעי לשבתה כדי שינוח גופו מעבודת כל השבוע כדי שיוכל לעשות מלאכתו בשבוע הבאה כשהוא במקום שזבחים האומות יום אחר ישבות גם הוא יום שבתה שלהם, ומו לא לרי' אבל להיות כי יום שבת מקודש לריעים אנו דווקא לשבת צ"ס השביעי, וחס שבת הוא לה' לשם ה' כי ברבו וקדשו וקבעו לשבתה לכן בכל מושבותיכם בכל מקום שאני יושבים כב"ל:

6
11

בעקבות קבלת חז"ל

1 "וקפרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאכם את עמר התנופה" (ויקי' כג, טו).

(5)
יה נכנס

פירשו חז"ל כפי שקיבלו ממשנה רבנו, ש"ממחרת השבת" פירושו: ממחרת יום-טוב ראשון של פסח; ספירת-העומר מתחלת בא' דחול-המועד פסח, יום בו גם מובא קורבן "עמר התנופה" למקדש. הבייתוסים לעומתם פירשו כפשוטו: "ממחרת השבת" – יום לאחר יום השבת, שבת-בראשית; ולדידם, ספירת-העומר תחל תמיד ביום ראשון בשבוע, כמו גם הקרבת העומר (מנח' סה. טו.).

11 הגמרא (שם) מביאה מספר ראיות, לאשש את קבלת חז"ל ש"השבת" שבפסוק היא דווקא יום-טוב, ולא שבת דעלמא. גם הרמב"ם מאריך מן הרגיל בהלכותיו, ומצרף להוכחות חז"ל ראייה מפסוק ב"יהושע" (ה, לא): "ויאכלו מעביר הארץ ממחרת הפסח"; ישראל אכלו מהתבואה החדשה שקצרו בארץ, למחרת יום-טוב של פסח. וכיוון שנאמר בפרשתנו: "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו...עד הביאכם את קרבן אלקיכם" (ויקי' שם, יד) – היינו: שאסור לאכול מן התבואה החדשה לפני שיובא קורבן העומר – משמע, שאותה אכילה למחרת יום-טוב היתה כבר אחרי הקרבת העומר. הנה לך הדגשת הנביא, שקורבן העומר מוקרב מיד ל"מחרת הפסח", ולא כטענת הבייתוסים שמועד ההקרבה הוא ממחרת שבת-קודש (הלי' תמידין ומוספין ז, יא – ע"ש מדוע אין לדחות, שאולי הפסח חל אותה שנה בשבת).

6

17 אמנם, דווקא ראיתו זו של הרמב"ם תלויה במחלוקת בגמרא (קיד' לח.) אם מה שאכלו מן החדש רק "ממחרת הפסח", הוא משום איסור-החדש – וכדברי הרמב"ם – או משום שהמן שאכלו פסק באותו יום, ולכן נאלצו לאכול מתבואת הארץ; כך שראית הרמב"ם מכאן אינה חותכת. ומדוע בכל-זאת השתמש בה הרמב"ם, ברבזמן

2

רפד

שיחות לספר ויקרא

שהגמרא מציעה ראיות אחרות? – מפני שבמקומות רבים נלחם הרמב"ם בקראים, ממשיכי-דרך הצדוקים, ורצונו להוכיח שדברי חז"ל מעוגנים בפשט המקראות; לכן, בחר בראיה זו הנסמכת יותר על פשט המקרא.

ואולי, מותר להמשיך בדרכו זו של הרמב"ם. להוסיף ולתת טעם לקבלת חז"ל, מדוע באמת יש התאמה מלאה, בין מה שקיבלו מסיני לבין פשוטו של מקרא; מדוע "ממסכת השבת" הוא **זוהר** ממחרת גם-טוב, ולא יתכן לפרש: ממחרת שבת קודש.

שבת – השלמות בשיאה

חכמינו ז"ל התבטאו ואמרו, ששבת – היא "קביעת וקביעת"; הופעת השבת בעולמנו הנה קבועה וקיימת לעד, ללא תלות בגורם כלשהו. מששת ימי-בריאת נקבע היום השביעי להיות שבת, ואחרי כל שבע שקיעות, ללא יוצא מן הכלל – מתקדשת השבת. השבת נקבעת על-פי השמש בלבד, כפי שתכנן הבורא מראשית הבריאה, ומני-קדם ועד היום, היא יצירתו הבלעדית של הבורא, ללא שותפות עם גורם כלשהו. לכן אנו חותמים בתפילות השבת: "ברוך אתה ה' מקדש השבת", ולא: מקדש ישראל והשבת, כנהוג בכל המועדים: "מקדש ישראל והזמנים"; "מקדש ישראל ויום-הזיכרון", ועוד. כי השבת אינה תלויה בישראל, בבני-אדם – היא יצירת הבורא לבדו (פסח' קיז:).

וכונן שניכרת בה יצירתו של אדונך-ל, לכן יש בה **עדות** על היוצר ועל ככל יצירתו: על שהשלים מכל, יצר בשישה ימים עולם מושלם בכל ולכן: "מומור שיר ליום השבת – טוב להחיות לה" (תהי' צב, אב) היינו: בנוסף לעדות השבת שה' ברא עולם ומלואו בשישה ימים, מוחכת היא באופן הופעתה, לכן שהעולם הנברא הוא גם "טוב" מוחלט, שיש אך "להודות לה" על בריאתו. שכשם שהיא מופיעה בקביעות נצחית, ללא סיוע וללא תלות במאן-דחו – כך העולם הוא דבר שלם ומתוקן, שאינו זקוק להשלמה של גורם כלשהו. העולם נברא כשהוא מתוקן לפני הנבראים, להנות מסוב-ה' (אמנם כדי ליהנות מן הבריאה, יש צורך "לעבדה ולשמרה", פירושים השונים שניתנו בזה [ברא' ב, טו. ברי"ד טז, ה; ספרי עקב, מא] – אך אין בכך תוספת תיקון לעולם, כי אם **סדרי ירידת השפט**).

על-כן השבת, היא המועד המקודש היחיד בשנה, בו אין מוקרבת

פרשת אמור

סידרה כג

רפה

חטאת (במד' כח-כט); מפני שהשבת מעידה על השלמות המוחלטת שאין בה כל חיסרון. חטאת באה כשיש חיסרון – "חטאים", מפרש הרי רש"י: חטאים (לברא לא, לט) – וכשבת אין כל פגם או חיסרון שיש להשלימו.

ותכלית עדותה – על העתיד: שבת-מלכתא קשורה לשמש, המלאה והשלמה תמיד, ולכן רמות היא על יום-שכול-שבת; תקופה שלמה בכל, בה לא יהיו חסרונות בעולם. יום בו יהיה העולם כולו מאוחד ושלם תחת הנהגת ה', "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא" (ישעי' ב, יא); שותפיו המדומים של הבורא בהנהגת העולם יעלמו, ומלכות-שמים תתגלה במלא תפארתה. זוהי השלמות לה רומות השבת.

המועדים: בסימן פגימה

יום-טוב לעומתה, הוא אמנם יום קדוש המורה על גדולתה, המציין את נסיה – אך הוא יום של שלמות. משום שהופעת המועד נקבעת על-ידי הלבנה, מענין החודשים, וממילא גם קביעת המועד החל ביום מסוים בחדש, מתאפשרים רק הודות לחידוש הלבנה ולמעוטה, ומיעוט זה כידוע, גרם בשל קטרוג הלבנה (חול' ס:). הקטרוג – אינו מיצירת הבורא; מוצאו בנבראים, שגרמו לקלוק מסויים בבריאה המושלמת. ולכן בכל יום-טוב, יש צורך להקריב שעיר-עזים לחטאת (במד' שס); לכפר על הפגימה, בעולמו המתוקן של הבורא.

זאת ועוד: בנוסף לכך שיצירת המועד מקורה בחטא מסויים, יש למועד מגרעת נוספת שאין בשבת. קביעתו נעשית בידי **אדם**; ימים-טובים, נוצרים על-ידי ישראל: "אלה מועדי-ה' אשר תקראו אתם" – דרשו חז"ל כאילו כתוב: אשר תקראו אתם. אתם הקובעים מתי יחול המועד, אפילו אם טעו הדיינים בקידוש-החודש, ואפילו הזידו בדבר – אין לי מועדות אלא אלו" (ר"ה כה. ורש"י). ולכן במועד, חותמת הברכה האמצעית ב"מקדש ישראל והזמנים", "מקדש **ישראל** וראשי-חדשים", שכן השמכות להביא מועדים אלה לעולם נתנה לבית-הדין: "אם קרייתם אותם – הם מועדי, ואם לאו – אינן מועדי" (ירוש' ר"ה א). וגם כיום, שאין המועד נקבע בבית-דין אלא חל "מאלו" לפי הלוח – הנה אומר הרמב"ם, שתוקפם של החגים יונק את סמכותו לא רק מתקנת הלוח של הלל השני, אלא גם מכך שיהודים יושבים בארץ-ישראל ומקיימים את המועדים; בלא זאת – יתבטלו

6

3

רפ"ו

שירות לספר ויקרא

שירות לספר ויקרא

המועדים גם בחול-לארץ; (סהמ"צ מ"ע קנ"ג; הלי קדח"ח ה', י"ג אמנם הבטיח ה', שלא יוצר מצב כזה). החליט, איפוא, תלויים בָּאדם. המשורר אומר: "שמשי ידע בְּבֹאֵיו" (תהלי קד, יט) – אך לא כן הירח; מסלול הירח אינו שווה וקבוע כמו זה של השמש, אלא "פעמים בא בארוכה, פעמים בא בקצרה" (ר"ה כה.) – הזמן שבין מולד אמיתי למשנהו, **שונה** מְחודש לחודש. ואף שאפשר לחשוב מראש – שכן אין מקריות בְּדָבָר – אבל אין הוא קצוב ושווה כְּמולד שמכריזים בבית-הכנסת, שהוא המולד הממוצע. הָיָה אומר: אין שלמות בְּיָרֵחַ, וממילא גם לא במועדים התלויים בו.

שבת: התכלית המוגמרת

כעת יובן, מדוע **לא יתכן** ש"ממחרת השבת" יהיה למחרת יום-השבת. כי שבת היא ממלכה שלל כולה שלמות: לשבת – אין צורך בְּהַמשָׁד; אין "מחרתי" לשבת. "מחרתי" יש לדבר שאיננו מושלם עדיין: מה שלא תיקנתי היום, אתקן מחר בעזרת ה'; מה שאינו שלם היום, יושלם מחר בלי נדר – אבל לשבת לא חסר מאומה! והן אמנם, שאחרי כל יום שבת יגיע שוב יום ראשון – אבל זהו כבר שבוע חדש. יום ראשון, אינו יום שאחרי השבת הקודמת, כי אם יום שלפני השבת הבאה. השבת הקודמת הסתיימה, ובכל יום ראשון פנינו מועדות שוב אל השבת הבאה; אל הנכסף-מכל-ימים.

– אמנם מצינו בהלכה עניינים שחליתם היא לאחר השבת – אולם זאת רק מצד רגילות לשון בני-אדם, המדברים כפי המקובל בעולמנו (ענין גיטי ע"ז) וכן מכך שהאדם ממשך בסופו של דבר לחיות לאחר השבת (ענין שו"ע או"ח רצ"ט, ו) – אך מצד עצמה, בְּמהותה, השבת היא תכלית סופית שאין לה השתלשלות: "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" – אין צורך בתוספות.

זאת ועוד: נוסף על ההוכחה המילולית שאין "מחרתי" לשבת, הרי שלנוכח המטרה שפְּספּירה לעומר, מסתבר לומר גם נימוק ענייני יותר, לכך שאין לקשור מצווה זו של ספירת-העומר עם שבת-קודש: הלא קורבן העומר עשוי שעורים, מאכל-בהמה, הרומז שאמנם יצאנו ממצרים, הפכנו לבני-חורין – אבל ללא תורה השלמות היא מאתנו והלאה. עדיין שקועים אנו ב"ט שערי-טומאה", פְּגוּמִים וְחִבּוּלִים מטומאת מצרים, ולכן קורבנו מורה על חוסר שלמות, על הָעֵדֶר, על כך

פרשת אמור

שיחה כג

רפ"ו

שהמקריב זקוק לתיקון – וכל ההבנות הללו ה**פוכות** מֵרעיון השבת: כי מעשה-ה', השבת, היא מקשה אחת של שלמות נצחית. קורבן-העומר איפוא, אינו יכול לבוא-בְּמַעַם, אינו יכול להצמד לשלמות השבת; הוא חייב להיות קשור ליום-טוב.

המועדים – הולדתם בחטא

וכאן מצטרפת הנקודה שלעיל, בְּדָבָר הפחיתות היחסית של המועדות לעומת רוממות-הוד השבת: המועדות – כפי שהסברנו לעיל – תלויים במעשי בני-אדם, וְבַמעשי אדם יכול לבוא קלקול; יכול שיתרחש חיסרון, שְׁפָל, מעין "מאכל בהמה" שדרגתו נמוכה. ולכן טבעי הוא שקורבן-העומר השואף אל השלמות, יזרז בְּכפיפה אחת עם המועד, שכן כל המועדות עוליס-זבאים מצד מסויים של פגומה: ראש-חודש – נובע כאמור מקטרגו-הלבנה, עליו נענשה ונחסרה. ראש-השנה – מוצאו בחטא אדם-הראשון; קבלת תשובתו ביום זה, הפכה אותו ליום תשובה עלמי, בו אנו אומרים: "ידברך את ימיים לעד" (תפילת-עמידה לר"ה) מה שדברך והוחתת אז שתשובת האדם מתקבלת – אמת זו קיימת לעד.

יום-כיפור – שורשו בחטא העגל; משה התפלל, וה' סלח על חטא העגל ונתן לוחות אחרונים, וכך ירדה הסליחה לעולם ביום עליון זה. **שלושת הרגלים** – מקורם ביציאת-מצרים, והצורך לצאת מגלות זו, נבע כמובן מחטא מסויים שגרם לְיִרֵידָה מצריימה (נד"ל ב.). או מחמת שאברהם פקפק ושאל "בַּמָּה אֲדַע" (ברא' טו, ח); או משום "וַיִּקַּח את הַיִּצְחָק", שגייס את בחורי הַיִּשְׁבִּיבָה (שם יד, יז); או על שהחזיר למלך סדום את הַנְּפִשׁוֹת שֶׁנִּפְלוּ בִיָּדוֹ, בַּמְקוֹם לְגִירָם (שם, כא-כג) – בשל אחת מְאַלָה נֶעֱשֶׂה אֲבֵרָהם שִׁגְלוּ בְנָיו, כשחטא מכירת יוסף ושנאת-חינים שבו, הוזה את ה"מכה-בפטיש" גְּלוּת מצרים (שבת י.). ועקב הגלות – יש צורך ביציאת-מצרים (פסח); יש צורך להושיב את ישראל בסוכות בְּחֹרְתָם ארצה דרך המדבר, ובשל החטא יש אף צורך במתן-תורה (שבועות). אכן כן, ללא הירידה למצרים, לא היו צריכים לקבל תורה המונחת מִחוּץ לְאָדָם, אלא ממש-יבאים בדרך אבותיהם שקיימו את התורה גם קודם שנתנה (בר"ר סד, ד). אצל האבות, בקעה התורה ועלתה מִתּוֹךְ-תּוֹכָם, וכדברי הרמב"ם על אברהם, ש"השיג דרך-האמת והבין קִרְיַהֲצַדִּק מִתְּבוֹנָתוֹ הַנְּכוֹנָה" (הלי ע"ז א, א, ו). וכבר

4

4

8
אנשים
ישיבה

שבתון זכרון תרועה ובפנינו

נאמר: "יום תרועה יהיה לכם". ויצו חז"ל ללמוד מזה שאם חל ר"ה בשבת אין תוקעין וע"ז נאמר "זכרון תרועה" וכשחל בחול: "יום תרועה יהי לכם" ודחו דרשה זו שהרי תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה ומותרת מדאורייתא בשבת. אלא שחז"ל גזרו שמא ילך אצל בקי ללמוד לתקוע

ויצביד את השופר ד"א בריה (ר"ה כ"ט). ואעפ"כ תקנו חז"ל לומר בריה שחל בחול בתוך התפילה "יום תרועה" וכשחל בשבת — "זכרון תרועה" שאף שאין תוקעים.

מזכירים בפה את התרועה. ומצינו לר' יצחק שאמר, כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה מיט דלא

איערבב שטן (שם ט"ז). ובתוס' שם מפרש בה"ג שלא תקעו מפני דאיתיליד אונסא:

אבל לא משום דמיקלע בשבתא פירוש שאם לא תקעו מפני איזה אונס שקרה בריה, אז אע"פ שאין מגיע לקהל שום עונש בעד זה, כי אונס רחמנא פטריה אבל

אונסא כמאן דעביד לא אמרינן. וממילא כשלא תקעו לא איערבב שטן ומריעין לה בסופה. ואם לא תקעו משום דמיקלע

בשבתא? — אז איערבב שטן! ממה? הלא סוף סוף לא תקעו? וי"ל ע"פ דברי הרמב"ם פ"ג מה' תשובה ה"ד, שאע"פ שתקיעת שופר בריה גז"כ רמז יש בו

כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדומתכם וחפשו במעשיכם וחזרו

כתשובה וזכרו בוראכם. והנה השטן מתערבב מפני שהוא חושב שזה שופר של משיח וקצו בא. כמבואר בתוס' שם ד"ה

כדי לערבב בשם הירושלמי. ולמה הוא חושב כן? — מפני שאמרו, כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומע"ט

(סנהדרין צ"ז). ולא רק השופר מבעית אותו אלא החרדה והרהורי תשובה, שהשופר מעורר בלבבות האדם. כנאמר:

"אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג). — הם המבעיתים את השטן. וידוע, ששבת מסוגלת לתשובה (שבת — חשב), וכאשר שמע אדה"ר מקץ, שעשה תשובה ונתפשר, התחיל לומר "מומזר שיר

ליום השבת. וממילא אם ביום הל צדיקים שופר ממש, כדי שיהרור האדם בתשובה. די ביום השבת ב"זכרון תרועה" כדי להרהר בתשובה ולהכעית את השטן. היושב בקרבנו ומרגיש את "המהפכות", אשר בלב האדם. והנה רש"י שם ד"ה כדי לערבב פירוש. שהשטן, כשהוא שומע, שישראל מחבבין את המצות, מסתמין דבריו. ומצות שופר חביבה מאד על ישראל והכל באים לשמוע בחרדת קודש את קול השופר. ולו יצויר שגזרה מלכות הרשעה גזירה על ישראל, שלא יתקעו בשופר, אא"כ יכניסו לאוצר המלוכה סכום כסף גדול, בודאי היו ב"י משתדלים לשלם את הכפר ובלבד שירשו להם לקיים מצות זו. והנה לא "אנס" ולא "חמסך" בא לבטל את התקיעות אלא... שבת קדש, ולא מפני שעצם התקיעה היא חילול שבת. אלא חשש בעלמא... משום שהוא בתול לקיים את מצות ת"ש, ישכח ויעבירו ד' אמות בריה; כך גזרו חכמים, וב"י מקיימים גזרה זו לכבוד השבת ומבטלין מצות שופר החביבה על הכל (ושנועדה... לערבב את השטן ביום הדין). ושהיא באה רק פ"א בשנה ומברכין עליה "שהחינו! האם אין בקיום דברי חז"ל וזהירות זו לנגוע בבבת עיננו שבת קדשנו, כדי לערבב את השטן ולסתום את הקטגוריא שלו?! ובפרט שע"י זה מראים ב"י את מסירותם לשמירת השבת וכבר אמרו חז"ל, אלמלי משמרין שישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלים (שבת ק"ח). נמצא שהשטן, כשהוא רואה זהירות כזאת בישראל בדיני וגזרת השבת, הוא מתירא פן ישמרו שמירה מעולה גם "שבת טובה" ומיד הם נגאלים, וממילא מסתמין דבריו.

בענין עטיפה בשעת קריאת שמע

איתא במדרש רבה (אמור פ"ו כו ס"ו ו') אמר רבי יצחק משל למלך ששלח פרוודוגמא שלו למדינה [עפ"י מדרש המבואר המלך שלח מכתב לאחד ממדינות מלכותו] מה עשו בני המדינה עמדו על רגליהם ופרעו את ראשיהם וקראוה באימה וביראה ברתת ובוזיע [אחד קרא מכתב המלך בפחד גדול - עפ"י מדרש המבואר] כך אמר הקב"ה לישראל הדא פרוודוגמא

9
אחרי
כיון
אנשים

5

(10)

דידי לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם שתהיו קורין קריאת שמע לא עומדין על רגליכם ולא פורעין את ראשיכם אלא (דברים ו, ז) בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. [עפ"י המדרש המבואר - הקב"ה אומר שק"ש זה המכתב שלי לא הטרחתי לקרותה דוקא בעמידה ופרועי ראש כמו מלך בשר ודם אלא תקראו אותו בין בהליכה בין בישיבה ולא דוקא פרועי ראש ובלבד שתהיה לכם אימה ויראה בשעת קריאתה]. ועיין בט"ו (סי' ח' ס"ק ג' בשם משנת מהרי"ל סי' ע"ב) ובביאור הגר"א (שם ס"ק ו) שנקטו שלפי המדרש רואים שאין צורך בעטיפת הראש בשעת ק"ש וסגי גם בגילוי ראש דסבירא להו דכסוי הראש הוא רק ממדת חסידות. אולם אנן דנהגינן לכסות ראשינו בכסוי בכל מקום דברי המדרש יובנו שאין אנו צריכים לכסות ראשינו בעטיפה מיוחדת נוסף על הכסוי הקטן בשעת ק"ש. וכן מבואר בספר נפש הרב הנ"ל (עמ' קד) שיש גזירת הכתוב מיוחדת דלא צריכים עטיפת הראש לק"ש.

6

1)

עיין עוד בספר נפש הרב הנ"ל שכתב וז"ל, ומנהג הגר"ח היה להתעטף בטליתו קודם קדיש וברכו, ואח"כ להסיר העטיפה מעל ראשו בשעת ק"ש עד שהגיע לעמידה, ואז התעטף שוב. ונראה שהקפיד בדוקא שלא להיותו מעוטף בשעת ק"ש, עפ"י המדרש הנ"ל, דמקרא דובלכתך בדרך ילפינן שלא הקפיד ולא הטריח הקב"ה עלינו לקורא את השמע בדוקא בעטיפה, או בדוקא בפריעת הראש, וכו' ע"כ אם מסירים את העיטוף בשעת ק"ש, זהו הקיום של הדין בזה של כל אדם קורא כדרכו, ועי"ז אנו מראים שלא הטריח עלינו הקב"ה, עכ"ל.

16

4

אולם בקובץ בית יוסף שאול [שע"י הכולל עליון של ישיבת רבנו יצחק אלחנן (תשנ"ד)] במאמר של מורינו הרה"ג ר' זבולון חרל"פ שליט"א העיר על ביאור מנהג הגר"ח הנ"ל להסיר העטיפה בשעת ק"ש וכתב כזה"ל, ולכאורה דבר תמוה, דאם אמנם לא הטריח הקב"ה לקרות קריאת

שמע דוקא בעטיפת הראש, אך גם לא הטריח אותם לקרותו דוקא בלי עטיפת הראש, עכ"ל. כלומר אם אדם דוקא מסיר העטיפה זה ג"כ טירחה ולא הטריח הקב"ה כלל בענין זה.

26

ועי"ש במאמרו שכתב לבאר מנהג הגר"ח באופן אחר וז"ל, דהנה גרסינן במגנת (דף לה:): אמר רב יהודה וכו' משמיה דרב, קשר של תפילין הלכה למשה מסיני, אמר רב נחמן ונוייהן לבר וכו', וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך (דברים כח, י) תניא (ברכות דף ו.) רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש והסירותי את כפי וראיתי את אחורי וגו' (שמות לג כג עפ"י גמ' ברכות דף ז.) מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין וגו' עד כאן לענינינו ע"ש. וכתב ע"ז המרדכי (בהלכות קטנות דף יב.) וכו' ומכל מקום ודאי טוב שיראו מדכתיב וראו ולתיב נמי וראית דאוקימנא אקשר, ויש לפרש וכו' שצריך לראות הקשר, ומיהו עתה לא חיישינן ליוהר ומכסין אותם אע"פ שאין נכון וכו', עכ"ל ע"ש הרי דס"ל להמרדכי דראוי ליוהר לא לכסות את הקשר דתפילין של ראש, כי הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" קאי גם על הקשר, אלא דמאיזה סיבה שהוא עכשיו אין חוששין לזה. עפ"י שפיר יש מקום לומר דהני מילי בתפילה ובשאר דברים שבקדושה שעפ"י המקובל אצלנו יש סיבה לעטיפת הראש וכו' אבל בקריאת שמע שעליה אמרו חז"ל בפירוש שלא הקפיד הקב"ה עלינו לאמרה דוקא בכיסוי הראש יותר נכון להסתר את הטלית מעל ראשינו בשעת קריאת שמע, כדי להראות את הקשר של ראש [שהרי מצינו בקריאת שמע קפידא יתירתא על התפילין, כדאמר עולא (ברכות דף יד:): כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו ע"ש]. עכ"ל.

1

3

11

16

(6)

הרי שיש לנו טעם אחר בהנהגתו של הגר"ח זצ"ל להוריד עטיפת הראש בשעת ק"ש, והוא, כדי שהקשר של הראש יהיה נראה. ואף שכתב המרדכי שיש שאין מדקדקין בזה, ביאר במאמר הנ"ל שהיכא דיש צד לחייב בעטיפה כגון דברים שבקדושה מעדיפין העטיפה מגלוי הקשר של התפילין. אולם, בק"ש שמצינו במדרש במפורש שאין חיוב בעטיפת הראש לק"ש בכי האי גוונא נקט הגר"ח זצ"ל שיש להקפיד לגלות הקשר של ראש עפ"י הפסוק של וראו כל עמי הארץ וכו'.

(11)

6

וספרתם לכם

הנה אמרו חסידים הראשונים "וספרתם לכם" לשון ספיר ויהלום, ימים אלה שבין פסחא לעצרתא, צריכים להאיר את החשיכה כאבני חן ומרגליות, כל יום ספיר ויהלום הוא, כל יום והחן המיוחד הנסוך עליו.

הלא כבר אמרו גדולי החסידות והמוסר גם יחד (עיין חי' הרי"ם על התורה, לב אליהו להגר"א לאפיאן, וכבר קדמם המהר"ל בנתיבות עולם) שמ"ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם, כל יום ומדתו המיוחדת, כל יום ועבודת יומו.

אלא שהתימה כמו עולה מאליה, אם מ"ח דברים הם שהתורה נקנית על ידם מדוע ניתנו מ"ט ימי ספירה, מה פשר היום הפנוי, מה עבודתו ומה יעשה בו.

שני הנביאים הנ"ל, חי' הרי"ם והגר"י סלנטר (מובא בלב אליהו) בסגנון אחד נתנבאו, היום האחרון ערב חג העצרת חזרה כללית היא, וביום הזה עלינו לפשפש ולבדוק בחורין ובסדקי שבבדקי הנפש שמא החסרנו דבר, שמא עדיין לא השלמנו נפשנו בכל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, עבודה כפולה ומכופלת היא עבודת היום והיא גמר הקנין של תורתנו הקדושה.

ואפשר שיש ביום הזה כונה נוספת. הנה שאלו אנשי אלכסנדריה של מצרים את רבי יהושע בן חנניה (נדה ע' ע"ב) "מה יעשה אדם ויחכם, א"ל ירבה בישיבה וימעט בסחורה, א"ל הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, א"ל יבקש ממי שהחכמה שלו" ואמרו שם "הא בלא הא לא קיימי", ללא עמל ויגיעה אין אדם זוכה לתורה "אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם (ברכות ס"ג ע"ב), אך גם ללא תפלה אין אדם זוכה לכתרה של תורה שהרי אמרו "לאסוקי שמעתתא סייעתא דשמיא", וכך אמר ר' יהושע לאנשי אלכסנדריה "יבקש ממי שהחכמה שלו".

וביאור עומק הדברים נראה על פי מש"כ הלבוש (אר"ח סי' רצ"ד ס"א בהג"ה) לבאר את מנהגנו לומר בתפלת ערבית במוצ"ש "אתה חונן לאדם דעת... אתה חוננתנו למדע תורתך וכו', ורבים תמהו על הכפילות שבנוסח זה, וביאר הלבוש דשני גדרי דעת ושכל ברא הקב"ה באדם, השכל הכללי שחנן יוצר האדם לכל בני אנוש להבין את היות העולם בכללותם, ועל ענין זה אנו מודים "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה", ומלבד זאת ברא הקב"ה את "שכל התורה" שהאציל

(12)

5

11

12

13

14

(13)

מנחת פרשת אמור אשר רמג

רק לעם התורה בניו חביביו בני אברהם יצחק ויעקב, ובמוצ"ש כאשר נדרש בן ישראל להבחין בין הקדש ובין החול צריכים אנו דוקא לדעת זו ומשו"כ אומרים לנו במוצ"ש "אתה חוננתנו למדע תורתך". (ועי"ש בלבוש שכתב שפירוש זה "מתוק מדבש").

ברי לן דשכל זה שכל התורה מתנת אלקים הוא, מתנה מיוחדת לעם התורה לזכות בה לכתרה של תורה, ועלינו להתפלל כדי לזכות בה ובאמצעותה לכתר תורה, "יבקש ממי שהחכמה שלו", כך, ורק כך, "יעשה אדם ויחכם"

בא וראה דבר נפלא, מעשה באחד מרבנותנו הראשונים שהביא עמוד המוסר רבינו ירוחם ממיר (בספר דעת תורה פרשת בלק במאמרים) "יש ספר מראשון אחד קראו בשם "ברוך שאמר" על שם שנשאר יתום מהוריו בהיותו נער קטן ולא ידע רק תפלת ברוך שאמר ונכנס לבית הכנסת ופתח את ארון הקודש ואמר תפלת ברוך שאמר כי לא ידע אחרת וישמע ה' את בקשתו ונעשה לגדול הדור (עיין הקדמת הספר ברוך שאמר).

מ"ח ימי הספירה הראשונים יש להקדיש לעצה הראשונה של ר' יהושע בן חנניה, "ירבה בישיבה וימעט בסחורה", והיום האחרון לעצתו השניה "יבקש ממי שהחכמה שלו".

פוק חזי מה שאמרו (ירושלמי הוריות י"ח ע"ב) "א"ר יוחנן כל אותן ארבעים יום שעשה משה בהר היה למד תורה ומשכחה ובסוף ניתנה לו במתנה, וכל כך למה בשביל להחזיר את הטפשים". משה רבינו שלא קם נביא כמותו, אף הוא היה לומד ומשכח עד שניתנה לו תורה במתנה, ודבר זה בא ללמדנו ולחזקנו, בל להתיאש, יגעת ומצאת תאמין, "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" רק בסייעתא דשמיא, רק כאשר נפיל תחנון ותפילה לפני נותן התורה שיפתח לבנו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו רק אז נזכה לעלות בסולם העולה בית א-ל, להגדיל תורה ולהאדירה.

(8)